

EDELÉNYI Judit

ÚJ FOGALOM AZ 1983-AS CIC-BEN: AZ «APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGA»

SUMMARIUM: BEVEZETÉS; I. 1980. MÁJUS 30. PCCICR DÖNTÉS: ÚJ JOGI KATEGÓRIA A SVA; II. A SVA „KETTÓS” MEGHATÁROZÁSA A 731. KÁNONBAN.

BEVEZETÉS

A II. Vatikáni Zsinat után, amely több dokumentumában is a keresztény tökéletességi eszmény egységét tanítja. Így a Lumen Gentium V. fejezete szögezi le, hogy „az egyházban mindenki meghívást kap az életszentségre¹. Bármilyen rendű-rangú keresztény ember meg van hívva a teljes értékű keresztény életre és a tökéletes szeretetre

A zsinat után nagy várakozás kísérte az új jogi szabályozás, a kódex megszületését, különös tekintettel a szerzetesjogra. Az 1977. évi Schema Canonum még a megszentelt élet intézményei közé sorolta a mai SVA-kat, ez a szövegtervezet a II. könyv XVII. címében „apostoli életre egyesült intézményekről” szól. Ezek a társaságok, amelyek valódi intézményei az egyháznak², az evangéliumi tanácsokat tagjaik szent kötelekkel vállalják, alapítójuk szándékai szerint céljuk apostoli tevékenység (activitas apostolica). A közös élet (vita communitaria) szintén alkotó, integráns eleme ezeknek az intézményeknek, ezért helyük mind a közös élet, mind a —nem nyilvános— fogadalmak, mind a szolgálat szempontjából a megszentelt élet intézményei között van.

A II. könyv II. rész III. fejezetben ezt címet közli az Indexben: De Institutis vitae consecratae per professionem consiliorum evangelicorum.

Természetesen ez alapos vitákat váltott ki.

A Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo (PCCICR) vitázott azzal az előterjesztéssel, miszerint az apostoli célra egyesült intézmények az evangéliumi tanácsokra tett fogadalom szerint kerüljenek a megszentelt élet intézményei közé. Végül is az 1977. tervezet szerkesztése és az afölötti hosszas viták, a következmények mérlegelése után „parvus coetus”-t bíztak meg annak eldöntésével, hogy a Codex II. könyvének szerkezetében a SVA a megszentelt élet fogadalommal vállaló intézményei között maradjon-e, vagy átkerüljön egy másik kategóriába. A PCCICR ülése, amelyen arról vitáztak, hogy a közös élet társaságai bekerüljenek-e a megszentelt élet intézményei közé, illetve esetleg új jogi osztály megfogalmazása lenne célszerű 1980. máj. 27. és máj. 30. között zajlott.

¹ LG 39.

² Vö. *Communicationes* 9 (1977) 57.

Lara bíboros érvelése szerint: „minden olyan kísérlet, amely a megszentelt élet intézményeinek körét kiterjeszteni akarja a közös élet társaságaira is, ahhoz vezet, hogy kiüresedjék a consecratio, a megszentelt élet (vita consecrata) a „szent kötelék” (*ligemines vel vinculum sacrum*) fogadalom (professio) szavak jelentéstartalma, márpedig ezek eddig mind doktrinálisan, mind jogilag jól definiáltak voltak”. Végül is az ő érvei alapján döntött a PCCICR. A megszentelt élet intézményei közé való tartozás mellett senki nem voksolt, ellene heten szavaztak, négyen pedig tartózkodtak³.

I. 1980. MÁJUS 30. PCCICR DÖNTÉS: ÚJ JOGI KATEGÓRIA A SVA

A megoldás az lett, hogy létrehozták az „apostoli élet társaságai” új címét a II. könyv III. részében, és ezzel új jogi kategória is született. Mark Said később a Titkársághoz írt levelében azt hangsúlyozta: „ha és úgy, amennyiben léteznek olyan társaságok, amelyek beletartozhatnak a megszentelt élet intézményei közé, annyiban joguk van arra, hogy e jog szerint bánjanak velük”⁴. A Titkárság válasza a következő volt: „e társaságok jogi kategóriája már meghatározott, s nem lehet másként felosztani ezeket, mint ahogyan az doktrinális és történeti érvek alapján történt”.

Lara bíboros a kódex kihirdetése után a „Fehér Atyák”⁵ főelőljárójának 1984. máj. 2-i levelére, amelyben az új kódex szerinti állapot tisztázását kérte, így válaszolt: „Ez a Társaság ipso facto a SVA kategóriájába tartozik, ehhez nincs szükség semmiféle beleegyezésre, sem pedig Általános Káptalani döntésre”⁶.

Talán azt sem tekinthetjük véletlennek, hogy míg az 1977-es törvénytervezet egymás mellé helyezte az IVC és SVA meghatározásait, a hatályos Kódex pontosan elválasztja ezeket egymástól, az *Insitutiones Vitae Consecrationes* kategóriáit (szerzetesek és világi intézmények tagjai) a *Societas Vitae Apostolicae*-től, ez utóbbi a II. könyv III. rész II. szakasza.

II. A SVA „KETTŐS” MEGHATÁROZÁSA A 731. KÁNONBAN

Az apostoli élet társaságainak mindkét megfogalmazása (731. k. 1. és 2. §) egyaránt az Egyház identitásába és küldetésébe állítja be az apostoli élet társaságait ugyanúgy, mint a megszentelt élet intézményeit. Így valamennyi beilleszkedik az Egyház természetébe és küldetésébe.

³ *Communicationes* 1 (1969) 44-46, 85, 101-113; *Communicationes* 2 (1970) 173-176; *Communicationes* 5 (1973) 49, 63-69; *Communicationes* 6 (1974) 201; *Communicationes* 7 (1975) 37, 77-80; *Communicationes* 9 (1977) 229-230; *Communicationes* 13 (1981) 377-401, 406-407; *Communicationes* 14 (1982) 377-389; *Communicationes* 18 (1986) 382-384, 386-388.

⁴ A felvetés és a válasz egyaránt vö. *Communicationes* 13 (1981) 386.

⁵ Ez egyike annak a 15 kiemelt, ad gentes missziójú SVA-nak, amelyek a Népek Evangelizációja Kongregációja alá tartoztak.

⁶ Idézi: J. ABBAS, *Two Codes in Comparison* (Kanonika 7), Roma 1997, 30.

A 731. k. 2. §-a szerinti evangéliumi tanácsokat vállaló közösségek apostoli küldetésében ezeknek a tanácsoknak is fontos szerepük van, bár ezek a fogalmak általában magánfogadalmak⁷.

A 731. k. dupla meghatározását Beyer hosszan értelmezi, s ebből vezeti le a 735. k. 3. §-ának, ill. a 732. k. második részének meghatározásait.

Az apostoli élet társaságainak általános meghatározását a 731. k. 1-2. § tartalmazza. „Az apostoli élet társaságai a megszentelt élet intézményeihez hasonlóak. Tagjaik szerzetesi fogadalmak nélkül követik a társaság sajátos apostoli célját, testvéri közösségben élnek saját életmódjuk szerint, és a szabályzat megtartása révén a szeretet tökéletességére törekszenek.” (vö. 731. k. 1. §.)

„Ezek között a társaságok között vannak olyanok is, amelyek tagjai a szabályzatban meghatározott valamilyen kötelekkel vállalják az evangéliumi tanácsokat.” (731. k. 2. §.)

Bonfils felfogása szerint a 731. k. 2. § (összefüggésben az 1. §-sal) néhány jellegzetes jegyét sorol fel. Ezek a következők:

1. Az apostoli cél

A közös, az alapítási karizmában gyökerező apostoli cél megkülönböztető jellegzetessége, konstitutív eleme ezeknek a társaságoknak, Socha, Primets-hoffer, Parres és Sebott szerint is egyaránt. Ez az apostoli cél különböző lehet. Papképzés, karitatív munka, szociális és közéleti tevékenység egyaránt lehet. Nem minden apostoli élet társasága „ad gentes missziójú” de azt a többször is említett 15 kiemelt SVA-t, amely a Népek Evangélizációjának Kongregációja alá tartozik, ebbe a kánoni kategóriába soroljuk⁸.

Az apostoli célra létrejött társaságok az Egyház krisztusi küldetésében részesednek, azért hogy az evangélium terjesztői, az emberek üdvösségének munkálói legyenek különös elkötelezettségük által. „Ily módon a különböző társaságok élettereje táplálja a hűséget a Szentlélek iránt, aki közösségének és az élet örök megújulásának éltető elve”⁹.

2. A testvéri közösségben való élet

A közös élet az apostoli célra egyesült társaságok *essentialis, konstitutív* eleme¹⁰. Az 1917-es CIC a közös élet kifejezést használja a 673. kánonban, amelyben meghatározta a „*societas sine votis*” fogalmát. Mivel az új kódex kialakulása során a SVA pozíciója változott, a „közös élet” kifejezést szorosan értelmezik. Nem elég csak a közösséghez tartozni, hanem közösségben kell élni az apostoli élet társasága tagjainak, szabályzatuk szerint. Ez a „*vita fraterna in communi*” a 731. k. szerint lényegi, konstitutív elem, amely meghatározza ezeket

⁷ L. C. PARRIS, *Societies of Apostolic Life*, in *A Handbook on Canons 573- 746*, J. HITE – S. HOLLAND – D. WARD (eds.), Minnesota 1985, 290-293; vö. 1192. kán. meghatározása a fogalomról.

⁸ A. MARZOA – J. MIRAS – R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (ed.), *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, Pamplona 1996, vol. II.

⁹ JOANNES PAULUS II, exhort. ap. *Vita Consecrata* 1996. III.25, in AAS 88 (1996), 81.

¹⁰ J. BEYER, *Il diritto della vita consecrata*, Milano 1989, 523; J. BONFILS, *Les sociétés de vie apostolique*, Paris 1990, 45; L. C. PARRIS, *Societies*, in *Handbook* (vö. 7. jegyzet), 288.

a társaságokat. A testvéri életnek alapvető szerepe van a SVA tagjainak lelki útján, mind állandó megújulásuk (életük, hivatásuk), mind a világhoz szóló (apostoli) küldetésük szempontjából. Az egész Egyház számára lényeges ugyanis, hogy élő közösségeiben fönntartások nélkül gyakorolják a kölcsönös szeretetet. Ezekben „a közösségekben a karizma természete elrendezi az erőket, szilárdítja a hűséget, s mindenki apostoli munkáját egyazon küldetésre irányítja”¹¹.

A közös élet szabályait a saját jog határozza meg. Vonatkozik az élet, a szolgálatok rendjére, az istentisztelet módjára, a lelkiségre, mindarra, amely a társaság saját öröksége szerint lényegi, amely az identitásához tartozik.

"Mindnyájan¹² kötelesek odaadóan és lelkiismeretesen munkálkodni Krisztus egész titokzatos testének az építésén, erre a célra pedig elsősorban imádságukat, vezeklésüket és életük példáját kell felajánlaniuk"¹³. Az imádság szerves része a közösségi életnek, az alapítók karizmájának megőrzése másként nem is lehetséges. Természetesen az egyes társaságok más-más lelkiséget követnek¹⁴.

Ház alapításának jogi feltételeit a 733. k. írja elő, a társaság saját joga (nem feltétlenül a szabályzat) szerint, amely az előljáró jogkörét meghatározza.¹⁵

3.A szeretet tökéletességére való törekvés a saját szabályzatnak megfelelő életmódban

Ez a „tökéletesség” a SVA-kban „apostoli consecratioval” „a szeretet tökéletességében” történik¹⁶.

4. A szerzetesi fogadalom hiánya¹⁷.

a.) A pápai jogú férfi, klerikus SVA-kban hiányzik a hármass evangéliumi tanácsra tett fogadalom. (Vö. incardinatio szabályai: az örökfogadalmas szerzetesnek nem kell írásban vállalni a coelibatust, míg a SVA tagjának igen!)

b.) A legrégebb, s mintaként szolgáló „Az Isteni Szeretet Leányai” is ígérnek és nem fogadnak szegénységet, engedelmességet, tisztaságot, a szabályzat is megerősíti ezt a különbséget. (Nem hivatalos, nem nyilvános, nem szerzetesi, nem örök jelzőivel.)

c.) A legtöbb SVA-nak akár egyházmegyei, akár pápai jogú, jellegzetesen sajátos szabályzata van, s a szabályzat szerinti konsekrációt a Codex elismeri.

d.) Az 1983-as CIC csakúgy, mint az 1917-es jog sok utalást tartalmaz az IVC jogaira. Így a 732. k. utal 578-597. és 606. kánonokra sőt az evangéliumi

¹¹ VC 45.

¹² A CD a szerzetesekhez számítja az evangéliumi tanácsok szerint élő közösségek tagjait.

¹³ CD 33, 673. kán.

¹⁴ Legtöbb Szt. Ignác szabályai néhány Szt. Benedek ill. Szt. Ágoston regulája szerint építi fel a lelki életét.

¹⁵ Természetesen a megyéspüspök írásbeli beleegyezése ehhez szükséges. Ez a beleegyezés azt a jogot is magába foglalja, hogy legalább kápolnájuk legyen a legszentebb Eucharisztia őrzésére. 733. k. 2 §. A 103. kán. szerint a SVA tagjai ugyanolyan módon szereznek lakóhelyet és pótlakóhelyet, mint a szerzetesintézmények tagjai.

¹⁶ 731. k. magyarázata *Comentario exegetico* (vö. 8. jegyzet), BONFILS, *Les societas* (vö. 10. jegyzet), 36-38.

¹⁷ BONFILS, *Les societas* (vö. 10. jegyzet), 42-45; *Comentario exegetico* (8. jegyzet), 1885.

tanácsokra fogadalmat tett társaságokra 598-602 k. is alkalmazandó. Az 596. k. pedig a valódi egyházkormányzati hatalom meglétét is kimondja (vö.134. k. 1. §).

e.) Végül pedig a CCEO más felosztást tartalmaz a megszentelt élet intézményeivel kapcsolatban, s ott szerepelnek (551. k.) „ad instar religiosorum” meghatározással a közös élet társaságai¹⁸.

Beyer ezzel szemben hangsúlyozza a 2. § szerinti „valamilyen köteléssel vállalt evangéliumi tanácsok” fontosságát. (Pl. az „Isteni Szeretet Leányai” -vincések- szabályzatának bemutatásával.)

Bonfils a különbözőséget hangsúlyozza, amely a SVA-t lényegében a SR-től megkülönbözteti, míg Beyer a hasonlóságot emeli ki¹⁹.

A Codex elismeri a saját jogban meghatározott köteléssel vállalt evangéliumi tanácsokat. Ez a vállalat azonban természetesen magánfogadalom, még akkor is, ha közösség előtt teszik le, mivel „nem az egyház nevében” veszi ki a „törvényes előjárót”²⁰. Ennek ellenére megállapíthatjuk, hogy a SVA-ban az evangéliumi tanácsokra tett „magánfogadalom” -vagy más hasonló kötelék- a személyt a társasághoz és a minden felett szeretett Jegyeshez, Krisztushoz köti, egyházán keresztül.

A SVA karakterisztikus jegyeit Socha következőképpen sorolja fel:

- a társaságok a megszentelt élet intézményeihez hasonlóak,
- nyilvános szerzetesi fogadalom nincs bennük,
- a céljuk: apostoli,
- saját szabályzatuk szerinti testvéri közösségben élnek,
- egyesekben a tagok valamilyen köteléssel vállalják az evangéliumi tanácsok szerinti életet másokban ilyen kötelék ugyan nincs, de a tagok itt „testvéri közösségben élnek saját életmódjuk szerint, és a szabályzat megtartása révén a szeretet tökéletességére törekcsenek” (731. k.1. §)²¹.

Az apostoli cél meghatározója ezeknek a társaságoknak²², valamint a közös élet és a szeretet tökéletességére való törekvés.

Magyarországon ma négy olyan női közösség él, amelyek identitásukat, Istennek adott életüket és tevékenységüket, mint „Apostoli Élet Társasága”²³ (SVA) élik meg.

¹⁸ Vö. ABBAS, *Two Codes* (vö. 6. jegyzet), 31.

¹⁹ BEYER, *Vita consecrata* (vö. 10. jegyzet), 523; BONFILS, *Les societas* (vö. 10. jegyzet), 51-53; J. M. CANALS, *Professione Religiosa*, in *Dizionario teologico della vita consecrata*, T. GOFFI – A. PALLAZZINI (a cura di), Milano 1994, 1327-1373.

²⁰ 1192. k. 1. §.

²¹ *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, hrsg. LISTL, J. - MÜLLER, H. - SCHMITZ, H., Regensburg 1983, 620-623.

²² Vö. J. BEYER, *Les societas di vie commune*, in *Gregorianum* 48 (1967) 523; BONFILS, *Les Societes* (vö. 10. jegyzet), 46-48.

²³ Vincés Nővérek ill. A Szeretet leányai, 1646, nov. 20. Párizs Jézus Szíve Társasága Népleányok 1921. Szociális Testvérek Társasága 1923. május 12. Magyarok Nagyszászonya Társaság 1986.

Életerejüket bizonyítja, hogy a 2311 szerzetesnő közül 448 tartozik SVA-hoz. A legnagyobb közülük a legrégebbi, a Páli Szent Vince által alapított Isteni Szeretet Leányai közössége.

A CIC kihirdetése óta eltelt 15 év. A kezdeti bizonytalanságok után azok a társaságok, amelyek identitásukat a SVA jogi figurájában megtalálták, átdolgozták szabályzataikat, megírták e szabályzatok magyarázatát szolgáló tanításait, s élük azt az apostoli, Istennek szentelt közös életet, amely az alapító karizmájának megfelel.

A Zsinat tanítását, miszerint "a legügyesebb korszerűsítés sem teremheti meg gyümölcseit, ha nem élteti azt a lelki megújulás" (PC 2.), szó szerint kell követnünk. Nem a külső kereteken kell változtatni, hanem minden egyes SVA-tagnak ismernie és szeretnie kell a saját Társaságának küldetését, hivatását, azt a 'kötelet', amellyel vállalják az evangéliumi tanácsokat. Mindegyiküknek követnie kell azt a sajátos - s SVA-ként különböző- apostoli célt, ami az alapítás karizmájában megjelent. A Társaság egészének viszont el kell döntenie, hogy a 'lelki megújulás', a korszerű életmód és a saját jog szerinti elkötelezettség milyen új utakat nyit a közös apostoli küldetés számára. A 'testvéri élet közösségben' a mai magyar valóságban valóban prófétai jel.

Ugyanakkor az útkeresésben kerülniük kell a túlzásokat, a lelki élet elsőbbségét komolyan kell venni, az apostoli célt meg kell valósítani²⁴

Át kell adniuk az életüket a saját joguk szerinti konszekrátságban a "mindenek felett szeretett Istennek", 731. k. 2. §-nak megfelelően azzal a kötéssel, amelyet Isten előtt "életükkel és halálukkal" vállaltak. Evangéliumi életet kell élniük, és a remény jeleivé kell lenniük. A reményben egyesült, a szeretet tökéletességére törekvő, apostoli célt megvalósító társaságok is "(...) annak az életerőnek kifejeződései, mellyel Krisztus ajándékozta meg Isten egész népét azáltal, hogy részesévé tette saját messiási, prófétai, papi és királyi küldetésének"²⁵.

Mivel a SVA jogi figurája új, minden egyes SVA-nak, különösen a női, laikus társaságoknak a nehézségek, új kihívások között a saját örökséget, az alapító karizmáját őriznie kell. Az identitás sohasem kívülről valósul meg, hanem belülről, a Húsvét titkában való személyes és közösségi részesedés által. Slachta Margit ezt éppen 70 éve így fogalmazta meg: "Az új gondolatok Kálváriára jutnak, de onnan egészen biztosan feltámadnak. Csak azok a gondolatok nem, amelyeknek képviselői megfutamodtak a keresztre feszítés elől."²⁶

²⁴ A SVA nem kontemplatív szerzetesrend, de nem is jótékonykodó hölgyek egyesülete, hanem tagjai a 731. k. 1. § szerint "követik a társaság apostoli célját" és "a szeretet tökéletességre törekcsenek".

²⁵ TM 21.

²⁶ SLACHTA M., *A Megszentelő szeretet küldetésében*, Budapest [én.], 38.